

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОЕКТ USAID «ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ»

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ, ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ФІНАНСОВИЙ ДОБРОБУТ В УКРАЇНІ: ЩО ЗМІНИЛОСЯ ЗА 5 РОКІВ

**ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ ПРОЕКТУ USAID
«ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ»
НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ОПИТУВАННЯ 2021 РОКУ**

*Юлія Вітка
Заступниця Керівника Проекту*

Жовтень 2021

Київ, Україна

ЯКИМ МИ ПОБАЧИЛИ УКРАЇНСЬКОГО СПОЖИВАЧА ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ 5 РОКІВ ТОМУ?

Пересічні українці погано орієнтуються у фінансових питаннях

✓ оцінку «задовільно» отримав лише кожен 5-й

Українці консервативні, коли справа стосується грошей

✓ не беруть у кредит

✓ не вірять у справедливе вирішення спору

✓ надають перевагу заощадженням в іноземній валюті

Віддають перевагу готівці, а саме:

✓ отриманню доходу в готівці

✓ розрахункам у готівці

Українці є неймовірно стійкими –
попри всі негаразди висловлювали
задоволення своїм матеріальним станом

2018 РІК: ІНДЕКС ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ОЕСР

Середнє 30 країн

Середнє сусідні країни

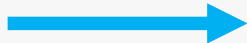
Україна

Франція	4.9	3.2	6.7	14.8
Норвегія	5.2	3.6	5.8	14.6
Канада	4.9	3.5	6.2	14.6
Фінляндія	5.2	3.3	6.3	14.8
Нова Зеландія	5.0	3.7	5.7	14.4
Корея	5.4	3.2	5.7	14.3
Гонконг, Китай	5.8	2.7	6.0	14.5
Австрія	4.9	3.3	6.0	14.2
Бельгія	4.9	3.2	6.2	14.3
Португалія	4.8	3.4	5.9	14.1
Нідерланди	4.9	3.3	5.2	13.4
Естонія	5.3	3.2	4.9	13.4
Літва	4.7	3.2	5.5	13.4
СЕРЕДНЄ, опитування ОЕСР, 2016 р.	4.6	3.3	5.4	13.3
Латвія	5.1	3.0	5.3	13.4
Британські Віргінські о-ви	3.6	3.3	6.2	13.1
Великобританія	4.2	3.3	5.6	13.1
Таїланд	3.9	3.1	5.8	12.8
Туреччина *	4.6	3.1	4.8	12.5
Йорданія	4.3	2.6	5.7	12.6
Чехія	4.4	3.1	5.0	12.5
Албанія	4.2	3.4	5.2	12.8
Малайзія	3.6	3.0	5.7	12.3
Угорщина *	4.7	3.5	4.3	12.5
Грузія *	4.6	2.8	5.0	12.4
СЕРЕДНЄ, сусіди України, 2016 р. (*)	4.4	3.0	4.8	12.2
Бразилія	4.3	3.1	4.6	12.0
Російська Федерація	4.1	2.9	5.1	12.1
Хорватія	4.3	3.0	4.8	12.1
Білорусь *	3.8	2.9	5.0	11.7
Польща *	4.4	2.8	4.4	11.6
Україна, 2018 р.	4.0	2.4	5.2	11.6

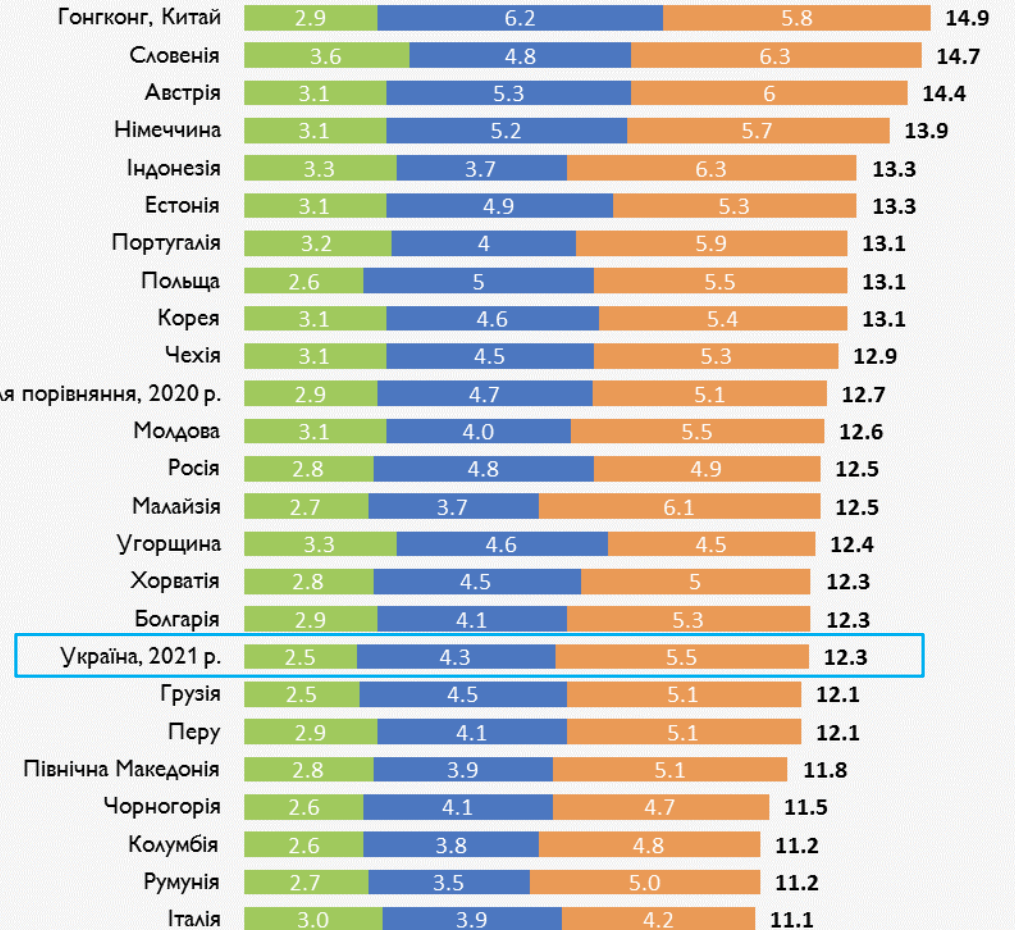
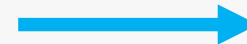
2021 РІК: ІНДЕКС ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ОЕСР

Середнє 25 країн

Середнє за вибіркою країн для порівняння, 2020 р.

Україна

ІНДЕКС ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

12,3 бали або 58%
від його max значення

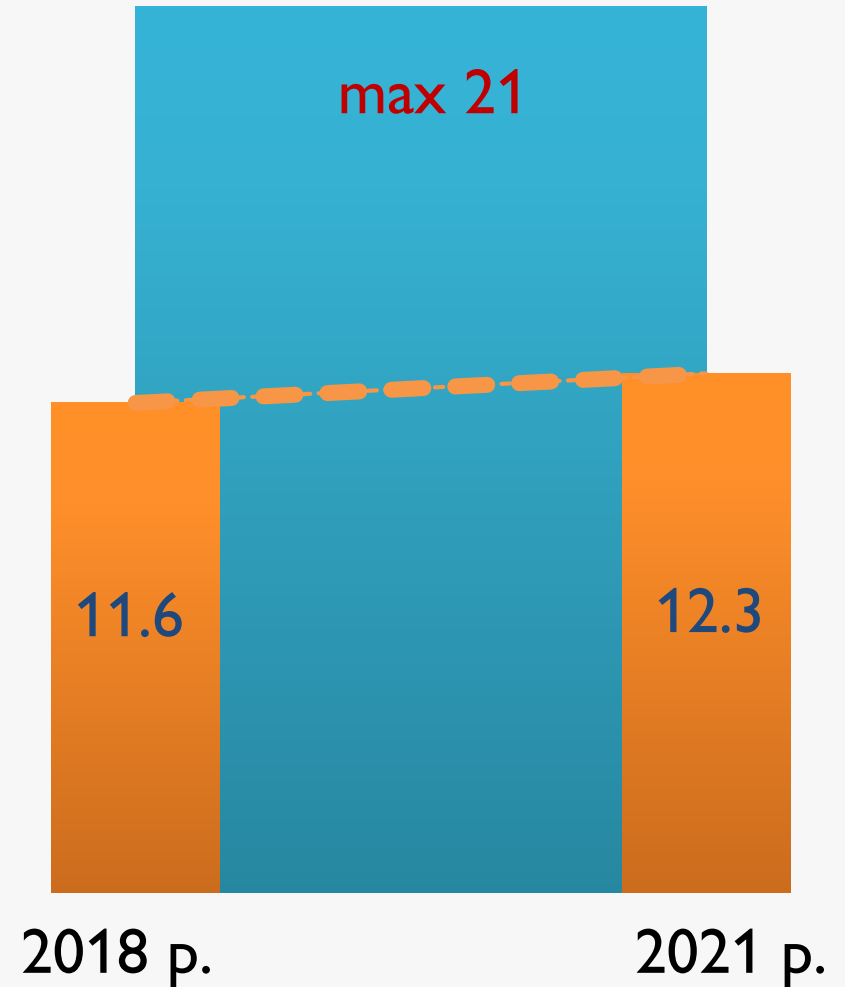
+6% зростання за 3 роки

Індекс фінансової грамотності
більшості країн ОЕСР залишився на
тому самому рівні

+2,4%

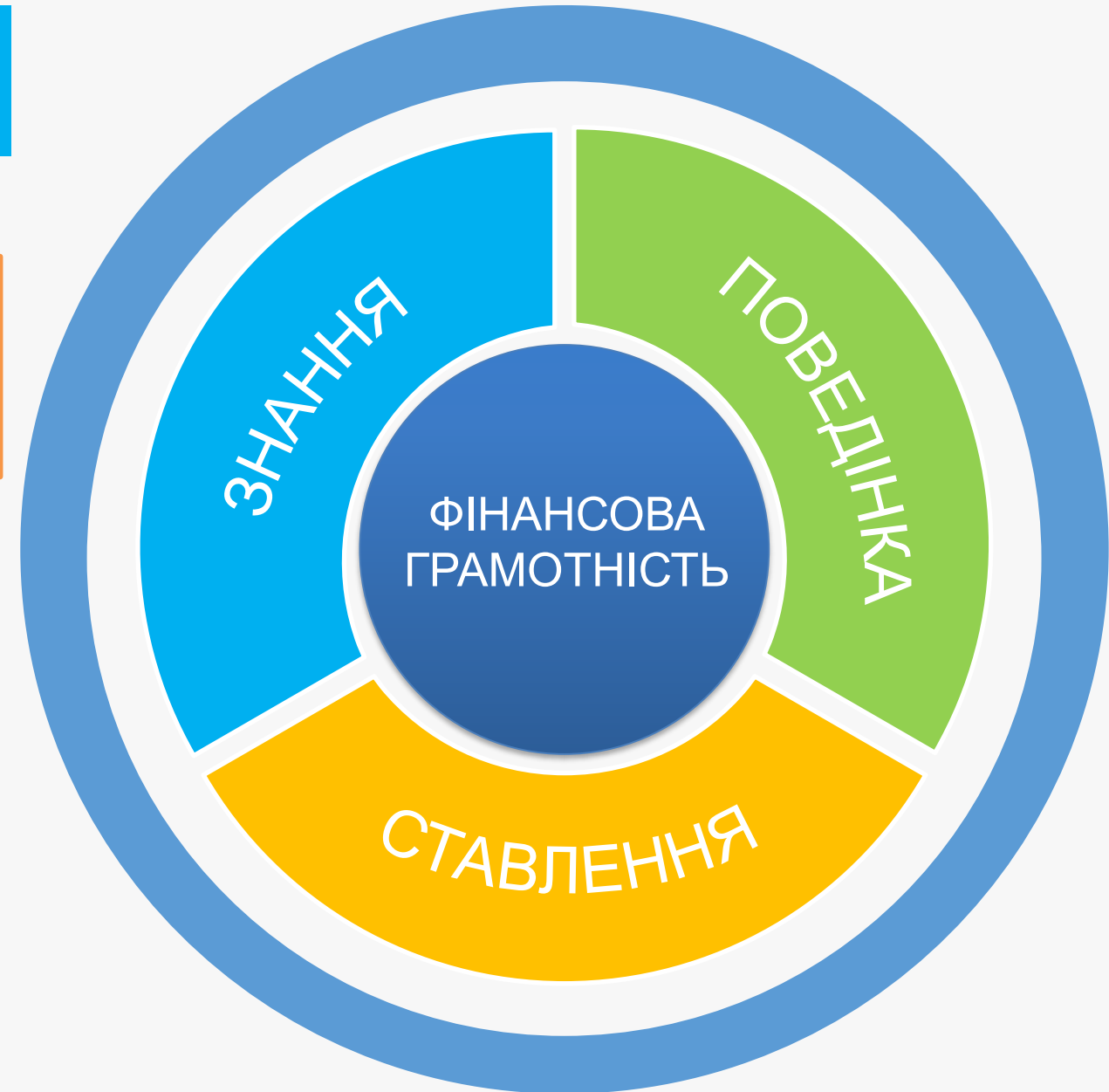
Грузія
Естонія
Польща
Росія

Угорщина
Хорватія
Чехія

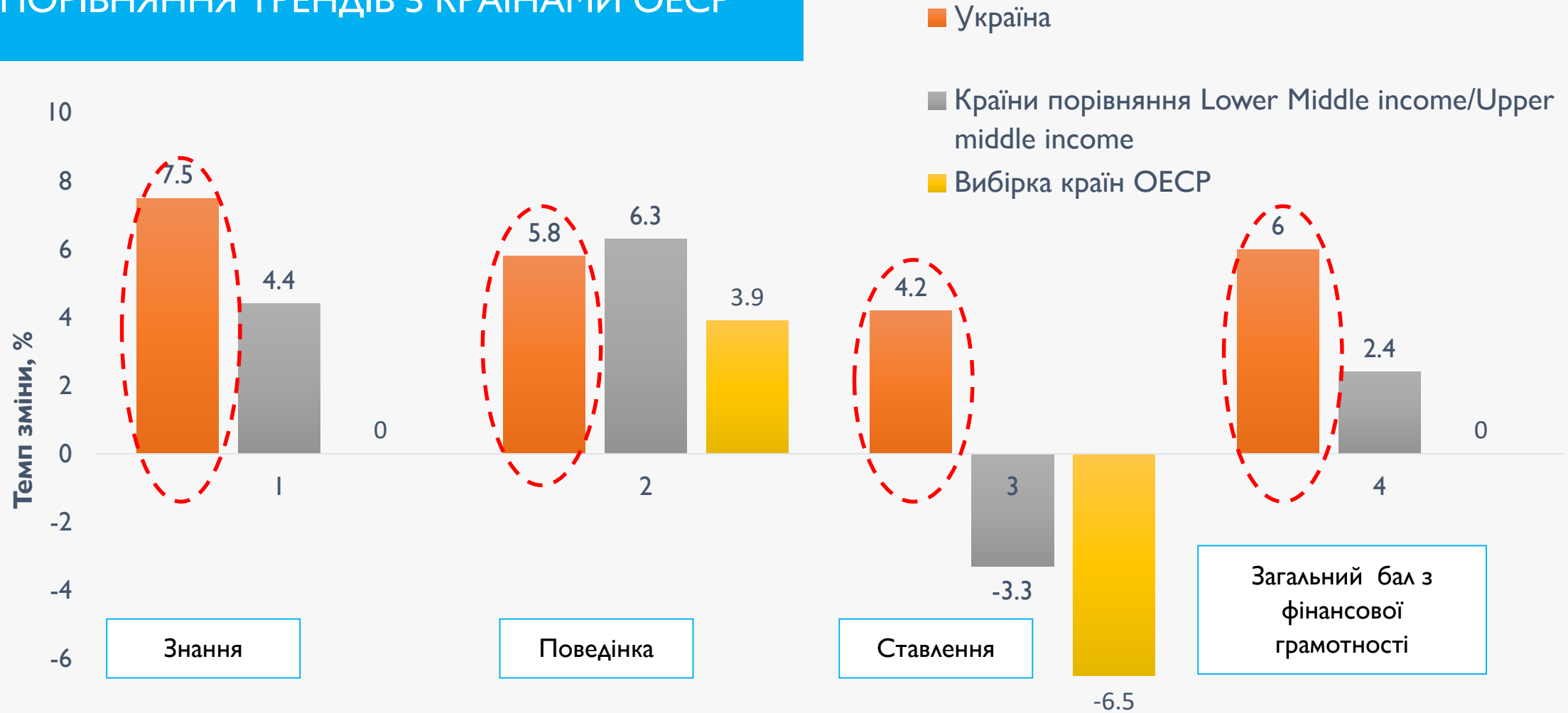

СКЛАДОВІ ІНДЕКСУ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Зростання відбулося за всіма складовими
індексу

ПОРІВНЯННЯ ТРЕНДІВ З КРАЇНАМИ ОЕСР

Серед країн ОЕСР

темпи позитивних змін в Україні вищі за всіма компонентами, окрім поведінки

ДЕМОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ

- Різниця між **чоловіками та жінками** є статистично незначущою
- **Найнижче** значення Індексу фінансової грамотності зафіксоване у віковій групі **18-24 роки**, а також нижчим є у **60+ років**
- Зберігається тенденція зростання Індексу фінансової грамотності залежно від **обсягу доходів** громадян, а також залежно від **освіти**
- Вищий рівень **заощаджень** також показав вищий рівень фінансової грамотності
- Спостерігаємо зростання розриву у фінансовій грамотності між **селом та містом**
- Значний розрив також характерний для **користувачів та некористувачів технологій**

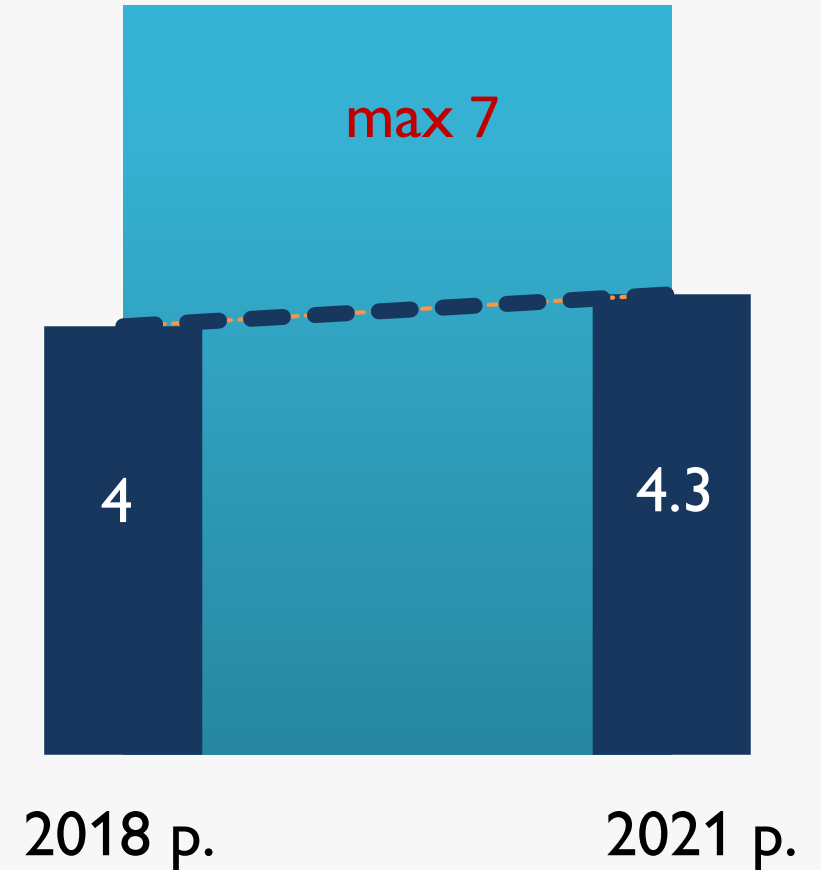
ФІНАНСОВІ ЗНАННЯ

48%

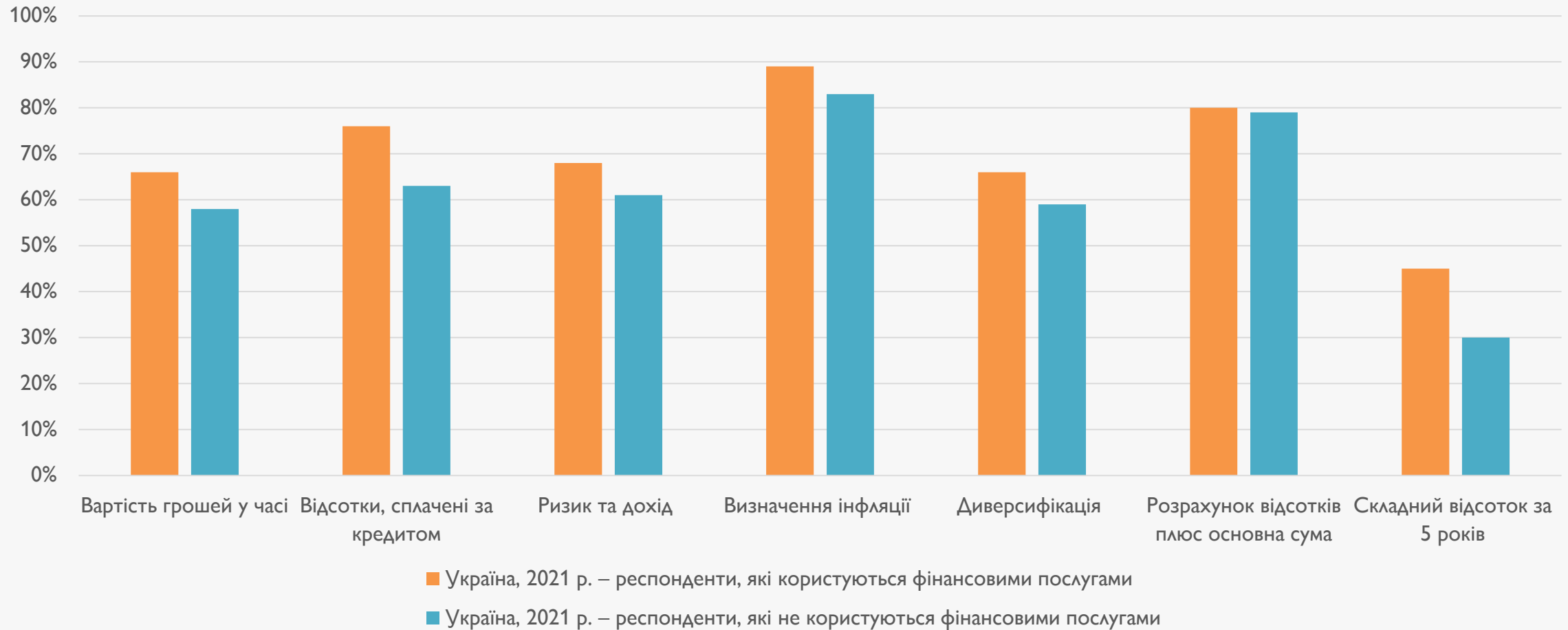
дорослого населення в Україні
правильно відповіло на
мінімум 5 із 7 запитань

+7,5%

порівняно
з +4,4% у країнах ОЕСР

КОРИСТУВАЧІ VS. НЕКОРИСТУВАЧІ: РІЗНИЦЯ У ЗНАННЯХ

Значний розрив між користувачами і некористувачами фінансових послуг

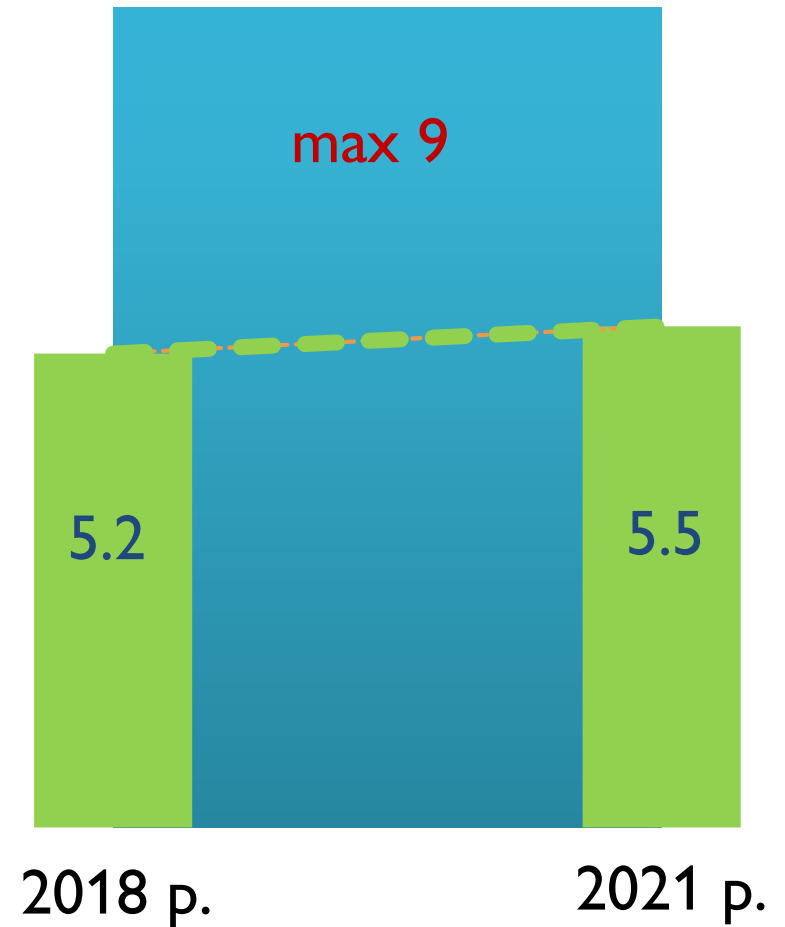
ФІНАНСОВА ПОВЕДІНКА

Україна входить до **ТОП-10**
країн з дослідження ОЕСР

85% вчасно **сплачують рахунки** –
фінансова дисципліна

69% **заощаджують**, але:
короткостроковість, готівка переважає.
Вклади зросли, незначна диверсифікація
через інвестиції

↑
Запис **витрат**, контроль **бюджету**
використання мобільних додатків та
автоматичних платежів

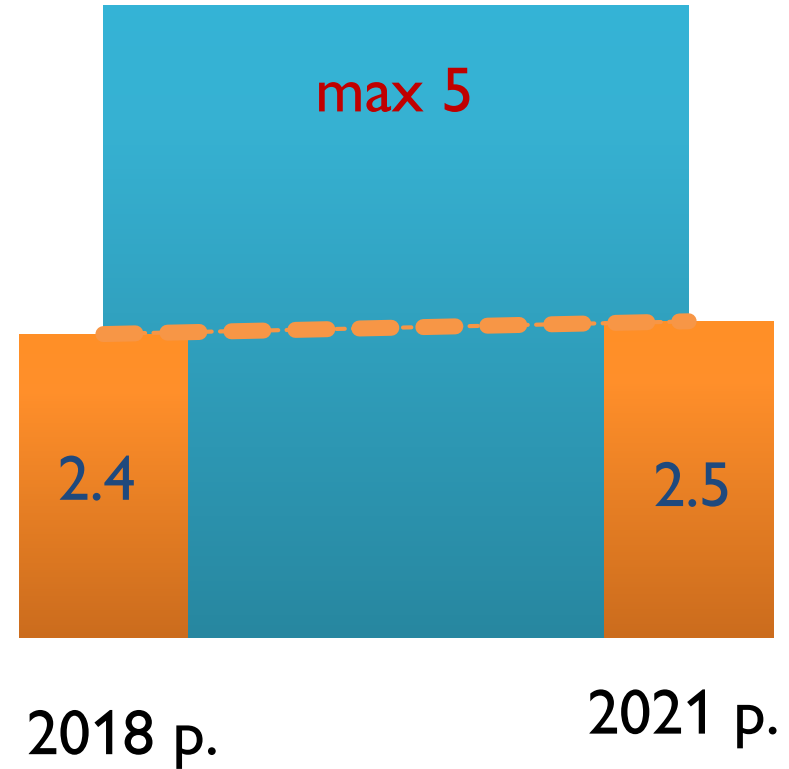
↓
Планування, особливо в
категорії доходів < середнього

СТАВЛЕННЯ ДО ФІНАНСОВИХ ПИТАНЬ

Лише **17%** дорослого населення в Україні набрало більше 3 балів з 5 (мінімальний цільовий показник)

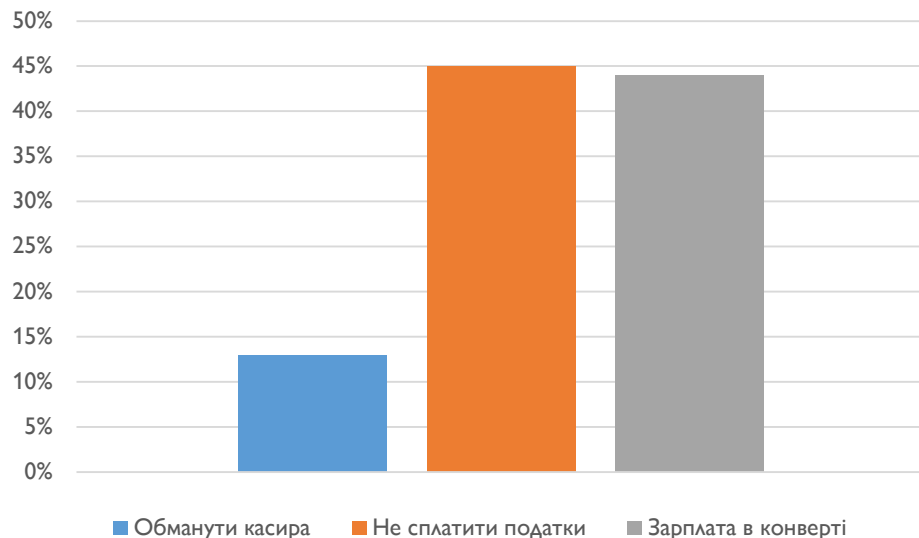
Україна дещо **покращила** свій результат, в той час як в багатьох інших країнах відбулося погіршення

Короткострокові плани та **витрачання коштів** переважають у ставленні

СТАВЛЕННЯ ДО ФІНАНСОВИХ ПИТАНЬ

Ставлення українців до «держави» контрастує з їхнім прагненням до справедливого ставлення до касира у магазині

50% респондентів користується **мобільним телефоном** (мобільним додатком) при здійсненні платежів та переказів, порівняно із 40% - комп'ютером

+18% зростання зацікавленістю **фінансовою грамотністю**

23% вірять у **чесність** фінансових установ, найменше довіряють віком 60+

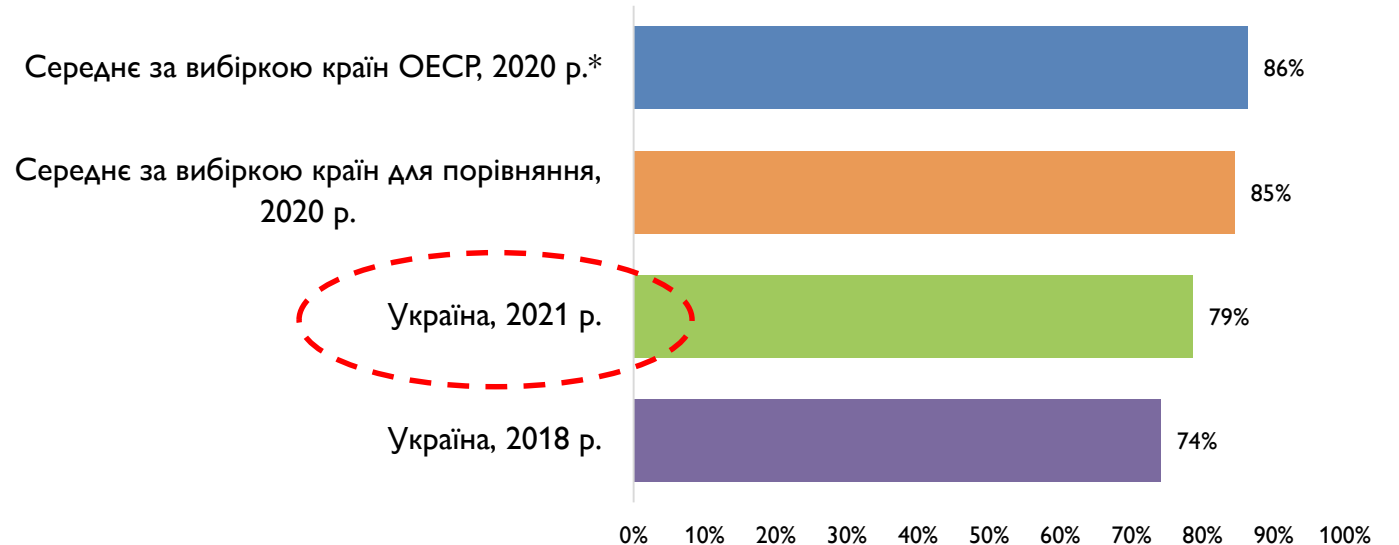
КОРИСТУВАННЯ ФІНАНСОВИМИ ПРОДУКТАМИ

ТОП-5 фінансові продукти за обізнаністю про них

- Кредитна картка
- Кредит під заставу майна, іпотека
- Кредит на автомобіль
- Поточний рахунок/картка
- Вклад (депозит)

ТОП-4 фінансові продукти за зростанням обізнаності

- Поточний рахунок (картки)
- Криптоактиви
- Мікрофінансовий кредит
- Мобільний банкінг

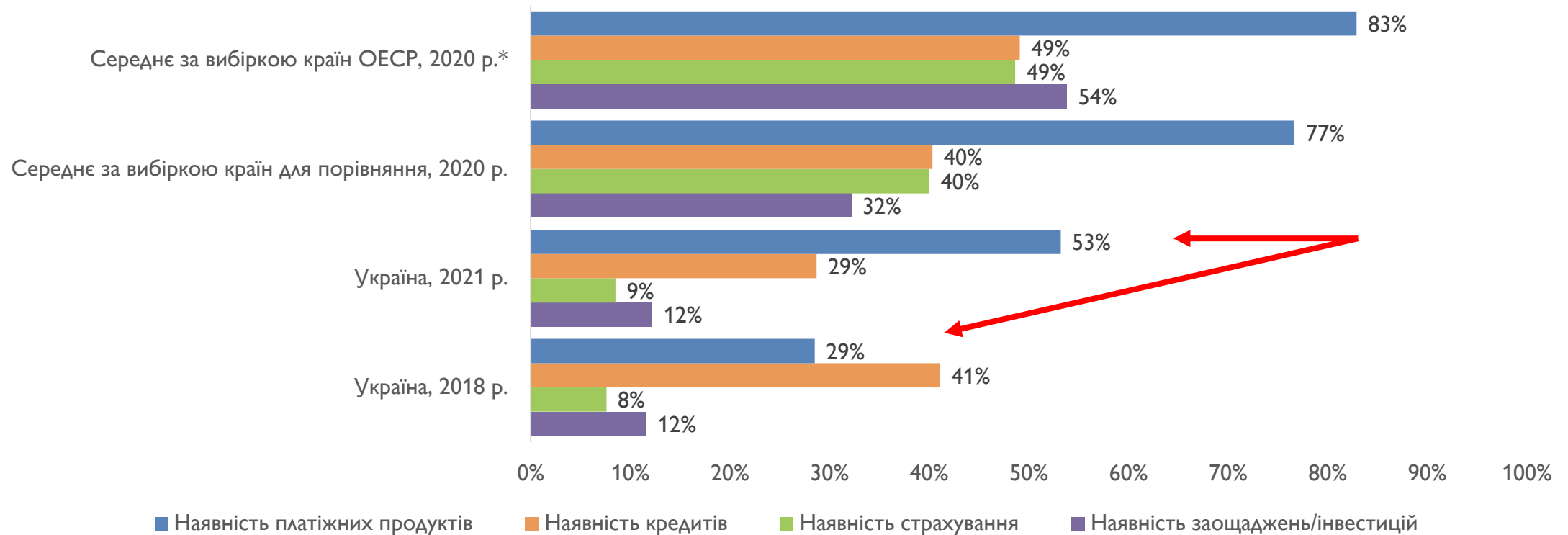

Знають щонайменше 5 фінансових продуктів

Майже по всіх продуктах рівень обізнаності підвищився і наблизився до середнього по ОЕСР...

КОРИСТУВАННЯ ФІНАНСОВИМИ ПРОДУКТАМИ

Знають, але не йдуть

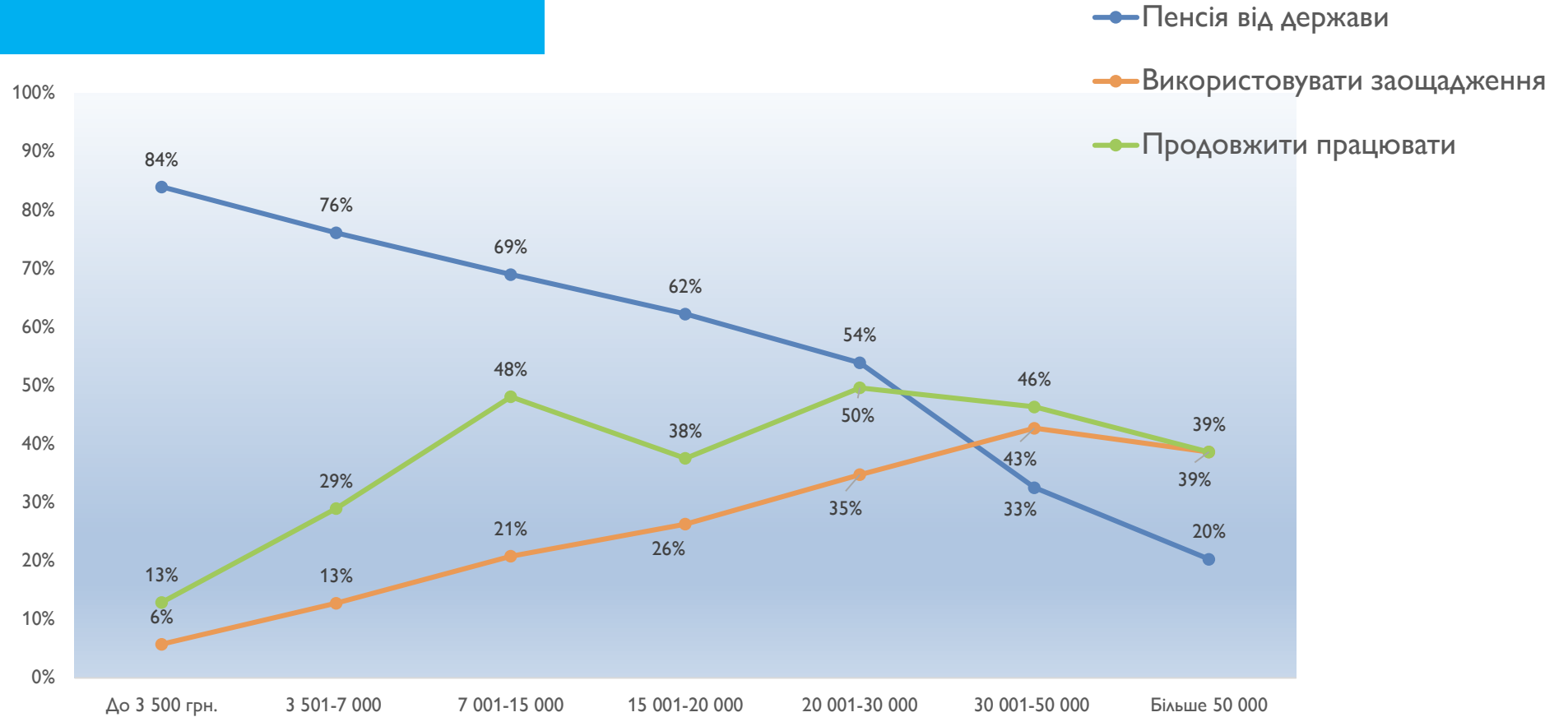

Водночас, рівень користування фінансовими послугами залишається невисоким: **57%** (відсоток тих, хто придбавав продукти протягом останніх 2 років) - нижчий, ніж у 2018 році (60%) та істотно нижчий, ніж у країнах ОЕСР

ПЛАНИ НА ПЕНСІЮ

71%
розраховують на пенсію від держави

33%
планують продовжувати працювати

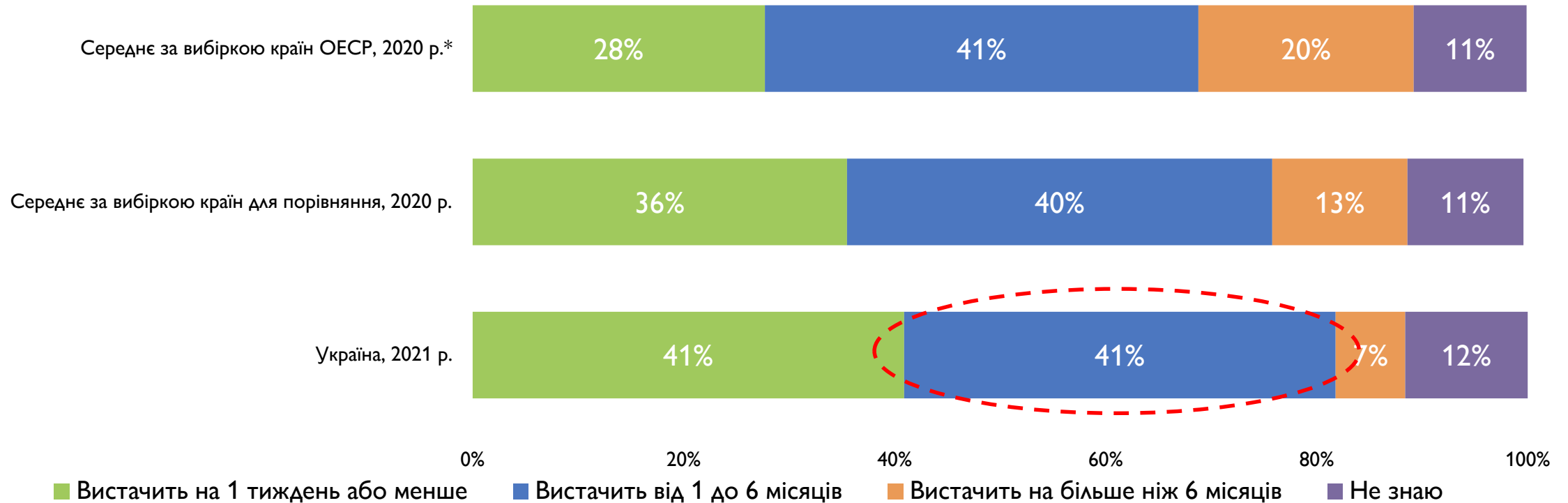

Загалом, у населення збільшилась впевненість у майбутньому пенсійному забезпеченні (відсоток впевнених зріс із **12%** до **19%** за 3 роки)

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ

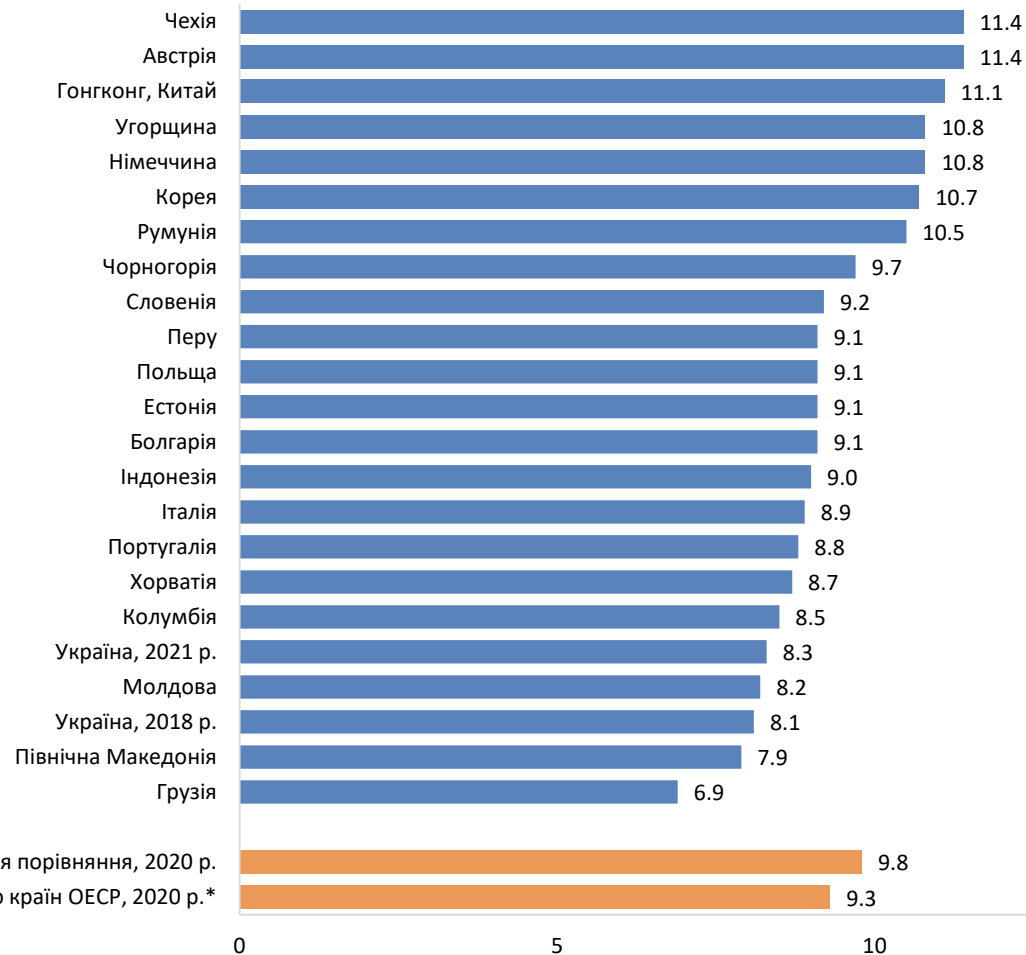
Період, на який вистачить заощаджень в разі втрати основного джерела доходу (%)

Значний прошарок людей із фінансовою подушкою «від місяця до півроку»

ІНДЕКС ФІНАНСОВОГО ДОБРОБУТУ

8,3 бали або 42% від максимально
МОЖЛИВОГО значення

Хоча тренд позитивний,
українці говорять про:

- Невпевненість
- Обмеженість у життєвому виборі
- Неможливість планувати довгостроково

Дохід – визначальний чинник

ВИСНОВКИ НА МАЙБУТНЄ

Мрія банкірів «Найкращий клієнт – освічений клієнт» поступово стає реальністю

- Українці демонструють **чудову динаміку** зростання фінансової грамотності, що наближається до середнього показника ОЕСР
- Низький дохід та зовнішня турбулентність все ще **не дозволяють планувати** на довгий строк
- Українці активніше **роблять заощадження**, формують «фінансову подушку», стають **стійкішими** до стресів
- **Діджиталізація** суттєво покращує як грамотність, так і рівень користування фінансовими послугами
- Існує значний потенціал для пропозиції **нових фінансових послуг** та збільшення фінансової інклюзії